

Safe Harbor-overeenkomst ongeldig: Hof van Justitie legt onbelemmerde datasurveillance aan banden

HvJ (Grote Kamer), 6 oktober 2015, C-362/14, Maximilian Schrems t. Data Protection Commissioner

Ronny Saelens *

Persoonsgegevens mogen alleen vanuit de Europese Unie naar een derde land worden doorgegeven als dat derde land een passend veiligheidsniveau kan waarborgen.¹ In dat verband heeft de Europese Commissie in 2000 met Amerika een overeenkomst gesloten, een zogenaamde *Safe Harbor*-overeenkomst.² In een moedig arrest van 6 oktober 2015 heeft de Grote Kamer van het Hof van Justitie van de Europese Unie die *Safe Harbor*-overeenkomst ongeldig verklaard. En toch verbaast het arrest ons niet. Het Hof had namelijk de voorwaarden voor een gerechtvaardigde inbreuk op de bescherming van persoonsgegevens bij telecommunicatie al in het *Datarentie*-arrest van 24 maart 2006 uitgetekend.³

het voorwendsel van de bescherming van de openbare veiligheid. In het arrest van 24 maart 2006 werd de *Datarentierichtlijn*⁴ ongeldig verklaard, onder meer omdat de *Datarentierichtlijn* niet voorschrijft dat de persoonsgegevens op het rondgebied van de EU moeten worden bewaard, zodat een onafhankelijke autoriteit toezicht kan uitoefenen op de integriteit van de persoonsgegevens.⁵ De *Safe Harbor*-overeenkomst regelt precies de opslag van persoonsgegevens buiten de EU. In het *Schrems*-arrest heeft het Hof nu geoordeeld dat de *Safe Harbor*-overeenkomst de nationale privacytoezichthouder niet ontslaat van zijn plicht om te onderzoeken of het doorgeven van persoonsgegevens naar landen buiten de Europese Unie in overeenstemming is met het beschermingsniveau dat door de Europese Unie wordt geboden, ook al heeft het derde land zich aangesloten bij een *Safe Harbor*-overeenkomst. In het *Datarentie*-arrest overweegt het Hof ook dat de *Datarentierichtlijn* weliswaar een zware inbreuk vormt op de eerbiediging van het privéleven en de andere, door artikel 7 van het Handvest, erkende rechten, maar de *essentie* van deze rechten op zichzelf niet is aangetast, aangezien de *Datarentierichtlijn* niet de kennisname van de inhoud van de telecommunicatie toelaat.⁶ Precies op dat punt faalt de *Safe Harbor*-overeenkomst, want de Amerikaanse veiligheidsdiensten zijn niet gebonden aan de randvoorwaarden van de overeenkomst. Dat zet de deur open voor een onbelemmerde toegang tot alle op Amerikaanse bodem opslagen persoonsgegevens van de burgers. Daardoor wordt de effectieve beleving van het recht op privacy onmogelijk gemaakt, waardoor de *essentie* van het grondrecht is aangetast. En dat is onaanvaardbaar.

Het arrest van het Hof is het gevolg van een prejudiciële vraag van een Ierse rechter in verband met een klacht van Schrems tegen Facebook. Schrems had er zich bij de Ierse privacytoezichthouder over beklagd dat uit de onthullingen van Edward Snowden was gebleken dat de Amerikaanse veiligheidsdiensten de *Safe Harbor*-overeenkomst niet hoeven te respecteren. Daardoor hebben de Amerikaanse veiligheidsdiensten ongebreidelde toegang tot zijn persoonsgegevens op Facebook, die op een server op Amerikaans grondgebied worden opgeslagen.

Het *Schrems*-arrest past in de tendens van het Hof om sinds Snowden's onthullingen zeer kritisch te zijn voor inbreuken op de fundamentele rechten en vrijheden van de burger die worden gepleegd onder

* Ronny Saelens is onderzoeker bij de onderzoeksgroep Law, Science, Technology & Society Studies (LSTS), Vrije Universiteit Brussel.

1 Art. 25, lid 1 van Richtlijn 95/46/EG van het Europees Parlement en de Raad van 24 oktober 1995 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens, PB L 281, 31.

2 Art. 25, lid 6, van Richtlijn 95/46/EG die de bevoegdheid daartoe aan de Europese Commissie verleent. Voor de beschikking van de Commissie daaromtrent, zie beschikking 2000/520/EG van de Commissie van 26 juli 2000 overeenkomstig Richtlijn 95/46/EG van het Europees Parlement en de Raad, betreffende de gepastheid van de bescherming geboden door de Veiligheidsbeginselen voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer en de daarmee verband houdende vaak gestelde vragen, die door het ministerie van Handel van de Verenigde Staten zijn gepubliceerd (PB L 215 van 25.8.2000, blz. 7).

3 HvJ 8 april 2014, C-293/12 en C-594/12, *Digital Rights Ireland*.

4 Richtlijn 2006/24/EG van het Europees Parlement en de Raad van 15 maart 2006 betreffende de bewaring van gegevens die zijn gegenereerd of verwerkt in verband met het aanbieden van openbaar beschikbare elektronische communicatiediensten of van openbare communicatienetwerken en tot wijziging van Richtlijn 2002/58/EG (PB L 105 van 13.4.2006, blz. 54).

5 HvJ 8 april 2014, C-293/12 en C-594/12, *Digital Rights Ireland*, § 68.

6 *ibid.*, § 39.